

การรณรงค์โรคพิษสุนัขบ้าจังหวัดภูเก็ต

๑๐ มีนาคม - ๑๐ เมษายน ๒๕๒๖

ระหว่างวันที่ ๑๐ มีนาคม - ๑๐ เมษายน ๒๕๒๖ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดภูเก็ต (ฝ่ายโรคติดต่อ), หน่วยเคลื่อนที่จากฝ่ายโรคติดต่อระหว่างสัตว์และคน กองโรคติดต่อทั่วไป และนายสัตวแพทย์และคณะจากฝ่ายศึกษาวิจัย กองระบาดวิทยา ได้ทำการรณรงค์โรคพิษสุนัขบ้าในจังหวัดภูเก็ต โดยมีจุดประสงค์หลักเพื่อจะหาแนวทางในการกำจัดกวาดล้างโรคพิษสุนัขบ้าให้หมดไปจากภูเก็ตในปี พ.ศ. ๒๕๒๔ การปฏิบัติงานครั้งนี้เป็นการเสริมพิเศษจากโครงการปกติ ซึ่งได้ทำติดต่อกันมาแล้ว ๒ ปี แต่ผลที่ได้ยังไม่เป็นที่น่าพอใจ

ขั้นตอนการดำเนินงาน เริ่มต้นโดยประชุมชี้แจงวิธีการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ แก่ครู, เจ้าหน้าที่สาธารณสุข, กำนันผู้ใหญ่บ้านทั้งจังหวัดหนึ่งครั้ง, จัดการบรรยายพร้อมฉายภาพยนตร์และภาพนิ่งประกอบตามโรงเรียนต่าง ๆ แจกเรื่องที่จะออกปฏิบัติงานระหว่างปิดภาคเรียน ขอความร่วมมือจาก ผสส., อสม. หรือเจ้าหน้าที่สาธารณสุขประจำตำบล ทำการสำรวจจำนวนสุนัขเลี้ยงในหมู่บ้านที่รับผิดชอบพร้อมกับบันทึกความประสงค์ของเจ้าของว่าต้องการจะให้นัดวัคซีนหรือฉีดฮอร์โมนคุมกำเนิด หรือจะให้ทำลายอย่างละก็ตัว ขอให้สำนักงานสุขาภิบาลทุกแห่งและสถานีอนามัยประจำตำบลทุกตำบล ชี้แจงไม่เท่าพิชไว้ใช้ในการกำจัดสุนัขเถื่อนเป็นการถาวรอย่างน้อยแห่งละ ๑ อัน

การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ ได้แบ่งทีมปฏิบัติงานออกเป็น ๓ ทีม มีเจ้าหน้าที่ทีมละ ๓ - ๔ คน พร้อมภาพยนตร์ และอุปกรณ์ที่จำเป็นครบชุด เช่นเครื่องขยายเสียง ปืนยิงสลบสัตว์, ไม้เท้าพิช, วัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าพร้อมกระบอกฉีดยาและเข็ม, สารละลายสตรีกนิน แต่ละทีมรับผิดชอบ ๑ - ๓ หมู่บ้าน/วัน แล้วแต่นาและภาระกระจายของหมู่บ้าน การปฏิบัติงานในแต่ละจุดประกอบด้วย

๑. ฉีดวัคซีนให้แก่สุนัขเลี้ยงที่มีอายุ ๓ เดือนขึ้นไป หรือสุนัขที่เคยฉีดวัคซีนมาแล้วเกิน ๑ ปี ทุกตัวที่เจ้าของนำมาฉีด (ค่าวัคซีนตัวละ ๒๕ บาท) พร้อมทั้งลงทะเบียนและแจกเหรียญแขวนสุนัขรับรองการฉีดวัคซีน

๒. ทำลายสุนัขเถื่อนหรือสุนัขที่เจ้าของไม่ต้องการด้วยปืนลูกดอกหรือไม้เท้าพิช

๓. ลดจำนวนสุนัขเลี้ยงด้วยการทำลายลูกสุนัขหรือฉีดฮอร์โมนคุมกำเนิดให้สุนัขตัวเมีย อายุเกิน ๔ เดือนขึ้นไป (ค่าบริการตัวละ ๔๐ บาท)

๔. ให้ความรู้ด้านสุขศึกษาผ่านทางเครื่องขยายเสียง เน้นถึงอันตรายของโรค และสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างเจ้าหน้าที่กับชาวบ้าน ในช่วงดังกล่าวได้ฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าให้แก่สุนัขรวม ๒,๐๘๖ ตัว ทำลายสุนัขเถื่อนและสุนัข เจ้าของไม่ต้องการรวม ๑,๐๕๕ ตัว และฉีดฮอร์โมนป้องกันการตั้งท้องในสุนัขตัวเมียรวม ๓๑ ตัว

หลังการปฏิบัติงานนี้แล้ว เจ้าหน้าที่สาธารณสุขท้องถิ่นจะต้องรับงานรณรงค์โรคนี้ต่อไป และเมื่อเกิดโรคพิษสุนัขบ้าขึ้นในท้องที่ใด (ยืนยันผลการตรวจทางห้องชันสูตร) หน้าที่สาธารณสุขท้องถิ่นนั้น จะต้องติดต่อประสานงานกับฝ่ายโรคติดต่อของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเพื่อกำจัดสุนัขเถื่อน, ฉีดวัคซีนสุนัขที่ครบกำหนดฉีดหรือยังไม่เคยฉีดมาก่อน ภายในรัศมี ๕ กิโลเมตรจากจุดเกิดโรค

แง่คิดที่ได้จากการปฏิบัติงาน มีดังนี้.-

๑. พระภิกษุจากหลายวัดขอร้องผ่านหน่วยเคลื่อนที่ไปช่วยประชาสัมพันธ์ชาวบ้าน ขออย่าได้นำสุนัข แมว ไปปล่อยในวัด เพราะเป็นภาระแก่พระภิกษุสงฆ์ในด้านการรักษา ความสะอาด และความเป็นระเบียบเรียบร้อยของวัด
๒. การให้การสุขศึกษา ก่อนปิดเรียนภาคปลายได้รับประโยชน์มาก โดยเฉพาะได้ช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานกับชาวบ้านเจ้าของสุนัข
๓. การปฏิบัติงานรณรงค์โรคพิษสุนัขบ้า ควรจะดำเนินการในช่วงโรงเรียน ปิดภาคปลาย เด็กนักเรียนจะช่วยได้มาก
๔. การตั้งจุดทำงานในหมู่บ้านมักไม่ค่อยได้ผลต้องใช้ระบบเคลื่อนที่ จะทำงานได้ครบถ้วนกว่าแต่เสียเวลามาก
๕. การสำรวจจำนวนสุนัขเลี้ยงตามหมู่บ้าน โดยผสส. อสม. จะตกสำรวจประมาณ ๕ - ๑๐ %
๖. การกำจัดสุนัขเถื่อนในวัด ถ้าติดต่อประชาสัมพันธ์ ๆ กับเจ้าอาวาสมักไม่ค่อยมีปัญหา แต่ถ้ามีปัญหาควรติดต่อกรรมการวัดในหมู่บ้านที่วัดตั้งอยู่
๗. การขอลูกสุนัขเล็ก ๆ โดยเฉพาะตัวเมียจากชาวบ้านแล้ว เอาไปทำลาย (โดยไม่ให้ประเจิดประเจ้อ) นับว่าเป็นการลดจำนวนสุนัขเลี้ยงและสุนัขเถื่อนอย่างได้ผล
๘. เหยื่อรับรองการฉีดวัคซีนพร้อมปลดปล่อยพลาสติก (ราคาอันละ ๕๐-๗๕ สตางค์) เป็นสิ่งจำเป็นมาก เพราะสัมพันธ์เกี่ยวกับการทำลายสุนัขเถื่อน เหยื่อควรมีขนาดใหญ่พอสมควรและควรเปลี่ยนสีทุกปี เพราะจะได้ทราบว่าสุนัขตัวใดฉีดวัคซีนแล้ว และตั้งแต่เมื่อใด กรณีเหยื่อหายควรเปิดโอกาสให้เจ้าของสุนัขซื้อเหยื่อรับรองได้ใหม่อีก ๑ ครั้ง โดยให้เอาใบเสร็จมาแสดงหรือค้นดูหลักฐานจากต้นขั้ว จนแน่ใจว่าสัตว์ตัวนั้นได้รับการฉีดวัคซีนแล้ว
๙. ควรมีวัคซีนฟรีบริการเจ้าของสัตว์ที่ยากจนจริง ๆ บ้านละไม่เกิน ๒ ตัว ประมาณ ๑๐ % ของจำนวนสุนัขเลี้ยงทั้งหมด

ผู้รายงาน สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดภูเก็ต, ฝ่ายโรคติดต่อระหว่างสัตว์และคน
กองโรคติดต่อทั่วไป, ฝ่ายศึกษาริวิจัย กองระบาดวิทยา